

vliv evropský v severní Africe, zejména v Egyptě, pak probral otázku tureckou, expansi ruskou do Sibíře a vítězný postup Britů do přední Indie. Autor při vypsání těchto složitých zjevů nikterak nezapomíná na věci, které, kdyby utonuly v záplavě politických událostí, bylo by jinak smířlivě nutno oželeti jako je na příklad výborná zmínka o Macaulayově trestním zákoníku pro Indii a pod. Nelze ani nezpomenouti Šustova vylíčení, jak pracně se otvíraly přístupy do Číny, zatím co Japonsko prodělává obrovský přerod z kultury východní ke kultuře evropské a co počíná nebezpečně konkurovati s politikou starých velmocí.

Teprve vlastně v kapitolách posledních, čtvrté a páté, vrací se k úloze dané titulem knihy, kdežto počáteční stati tvoří nezbytnou předmluvu. Počíná Německem, v němž vůdčí roli stále ještě hraje Bismarck a tu autorovi je velmi dobrou pomůckou k vypsání tehdejší evropské nálady zaznamenání některých pověstí, jež kolovaly o plánech tohoto státníka. Pro další odstavce poskytly hojně látky Šustovi právě jeho projekty, které ho uvedly do řady zápasů, z nichž už ovšem vždy nevychází Bismarck vítězně, jako byl boj s Vatikánem. Přirozeně se naskytá autorovi při líčení německé politiky příležitost vypsati i poměry rakouské, ale dalo by se bylo skoro očekávati, že více si povšimne, jak česká otázka zapadá do rámce světové politiky a vnější, cizí vlivy na ni působí. Zvláště v těchto odstavcích by bylo si přáti trochu více důkladnosti, protože se tak jen objevuje rub naší staré chyby, kdy jsme si příliš všimli své domácnosti a zapomínali na venek. Opak je jistě stejně mylný krok. A jestli v této kapitole by si žádal čtenář doplnění, v poslední, kde se jedná o kongresu berlínském by byla nutna větší přehlednost. Ale při čtení Šustovy nové práce naskytne se vám tolik myšlenek, že tyto vady velmi snadno oželíte, tím spíše, když celkové líčení a jeho spád je podán způsobem nejvyšším přístupným a vskutku libivým, takže žádoucně očekáváme pokračování této práce, kterou bude možno nazvati pak nezbytností každého právníka širšího rozhledu.

Ča.

Prof. Dr. Jar. Sedláček: Obligační právo. V Brně 1924. str. 327. — Autor v předmluvě odevzdává svou knihu především akademické mládeži. Tkládá jí v první řadě za učebnici. Jsem přesvědčen, že v tomto směru splní plně svůj úkol, zejména že pobídne vysokoškolské posluchače, aby učíce se jí, samostatně přemýšleli a nedovolí jim pouhé receptivní učení předepsané látky. Stejně však jsem přesvědčen, že zaujme každého jiného soudného čtenáře odborného vzdělání, který jistě nalezne v autorově dílu knihu samostatného, originálního a v naší české literatuře ojedinělého pojetí všech problémů práva obligačního a uzná, že Sedláčkova přítomná kniha vedle svého pedagogického cíle reprezentuje dílo významné hodnoty theoretické, jež novými cestami v intencích t. zv. normativní theorie řeší otázky práva obligačního a řadí je v nový svérázný systém.

Nemohu ve stručné recenzi poukázat v plné šíři na všechny původní myšlenky, jež Sedláčkova kniha přináší. Chci proto čtenáře seznámit pouze s hlavními výtěžky autorovy práce, aby tak poněkud byl informován o významu přítomné knihy.

V úvodě kritizuje autor tradiční rozdělení soukromého práva na právo věcné a obligační. Rozdíl nám skýtá pouze hledisko hospodářské, z něhož uznáme relevanci distinkce mezi normami chránící bezprostřední moc člověka nad věcí (pr. věcné) a pouhou nadějí, exspektací, že určitá věc jednáním jiného subjektu do mé moci se dostane (pr. obligační). Naproti tomu hledisko právní nám v obou případech zjevjí pouze právní povinnosti, formálně zcela stejné. Rozdíl právně relevantního zde není, pojem obligačního a věcného práva jest obsahovým a pro právní vědu pouze pomocným.

Tímto úvodem vyznává Sedláček své vědecké kredo, ostatně již dříve provedené v minulých pracích jako »Vlastnictví a vlastnické právo«, »Pozemková reforma« a pod. Jest stoupencem Weyrovy a Kelsenovy theorie normativní, kterou svým způsobem uvádí do

konkrétních problémů soukromého práva t. j. bojuje za čistotu metody, což v soukromém právu znamená vypořádat se hlavně s hlediskem hospodářským — stejně jako ve veřejném s politickým — a chce svou vědní materii vyložit na linii theorie vycházející z pojmu právní povinnosti. Při čtení knihy měl jsem jasný dojem, jak tento Sedláčekův zásadní postoj pomáhá jemu zdařile a jadrně řešit mnohé theoretické otázky. Upozorňuji na př. na kapitole o obsahu smlouvy, kde používá Merklovy myšlenky o stupňovitosti právního řádu (norma nižší má svůj logický důvod ve vyšší atd.) vysvětluje meze smluvní povinnosti. Smlouva protiprávní jest již z logických důvodů neplatná, poněvadž odporuje normě vyšší, svému logickému důvodu. Totéž hledisko dává autorovi vodítko v kapitole o subjektech smlouvy obligační, kde vyzdvihuje postavení dlužníkovy jako subjektu povinnosti v smluvní normě obsažené, v kapitole o solidaritě, kde dokazuje samostatnost solidárních povinností, jichž pojitkem jest pouze identita předmětu závazku smluvního, o smlouvách ve prospěch osob třetích, převzetí dluhu, v části třetí, kde pojednává o smlouvách solučních a zániku závazku a demonstruje, jak odvozená norma soluční deroguje odvozenou normou obligační, a rozebírá všechny způsoby zániku konkrétní povinnosti. Míst tohoto druhu, kde Sedláček prokazuje praktickou upotřebitelnost za svou přijaté normativní theorie, jest ovšem daleko více, mohu říci, že celá kniha jeho jest toho skvělým dokladem.

Leč Sedláček není jednostranným. Ví dobře, že k výkladu pozitivního práva náleží též výklad právních skutečností, které jsou částí toho »světa, jež jest« a dány proto buď hlediskem ryze kausálním nebo účelově — hospodářským. Tak na př. vymezí si možný obsah povinnosti jako dění, jež má býti (»úkon«) a ptá se po předmětu úkonu. Jest to odpověď na otázku: »Quod debetur«. Tuto otázku nemůžeme odpověděti dedukcí z pojmu normy, poněvadž všeobecná dedukce zastavuje se u pojmu obsahu povinnosti, úkonu. Odpověď však nám dá pozitivní právo, které stanoví, že každá smlouva musí míti majetkovou hodnotu. To plyne z pojmu a tvoří předmět smluvního závazku. Rozváděje pak pojem předmětu závazku smluvního, daného tak hlediskem hospodářským, vymezuje jeho náležitosti možnost, resp. nemožnost, dovolenost, pojem zkrácení přes polovinu hodnoty, jedná o jeho dělitelnosti (určuje ji hospodářský účel stranami stanovený), určitelnosti a pod.

Znamenitá jest Sedláčkova kapitola o důvodu smlouvy obligační. Autor upozorňuje nejdříve na její mnohoznačnost v panující doktríně a pak vymezuje její podstatu. Seznává, že závazek individualisujeme poukazem na to, jaké povinnosti strany určitou smlouvou na sebe vzaly a jaký jest jich vzájemný vztah. Tento vzájemný poměr smluvních závazků určen jest hospodářským účelem smlouvy (závazek dát koně a závazek vyplatit peníze spojen jest hospodářským účelem směny koně za peníze, trhem), jež pak zoveme kausou závazku a jež individualisuje nám t. zv. smlouvy kausální.

V partii o smluvním konsensu zdůrazňuje autor objektivní hledisko při výkladu smluv. Zkoumáme pouze to, co dle objektivního výkladu podává se z jednání smluvníků t. j. jejich projev. Ten jedině jest relevantní právní skutečností (nikoliv vůle jako psychický affekt stran), ten jedině musí býti vážný, jinak jest smlouva simulována, a volný. Pak-li mezi tímto projevem a zevní jeho formou (slovním nebo písemným vyjádřením) jest rozpór, mluvíme o omylu. Omyl se týká vždy jen obsahu smlouvy, jest vždy rozporem, jen mezi zevním vyjádřením a objektivním projevem stran, jež tvoří skutkovou podstatu, obsah smluvní povinnosti, a to i při smlouvách bezúplatných, kde mluví se o omylu v pohnutce, neboť i při těchto smlouvách, jak autor blíže dokazuje, náleží pohnutka do smluvního pojmu a musí býti z něho objektivně zjistitelná. Tím snaží se autor vyloučiti z interpretace smlouvy subjektivní momenty.

Zevrubně a pro praxi zvlášť cenné jsou Sedláčkovy partie o smlouvách ve prospěch osob třetích, o změně osoby věřitelovy a dlužníkovy, o smlouvách zajišťovacích (zajišťovací převod, jehož zásadní platnost

autor uznává), jednostranných právních jednáních a všech způsobech zániku závazku (subrogace, poukázka). Čistý výtěžek normativní teorie, jak již shora jsem uvedl, jest celá Sedláčkova theorie jednání solučních, kde správné pochopení solučního jednání jako smlouvy umožňuje autorovi určití jeho náležitosti. Na požadavek určitosti solučního jednání navazuje autor svou teorií o kondikcích. Soluční jednání musí býti určité t. j. musí obsahovati poukaz na závazek, který má býti zrušen. Relaci soluce a závazku říkáme důvod soluce. Pak-li soluční smlouva zruší závazek, jenž po právu neexistuje, nemá důvodu t. j. určitého obsahu, jež by negovala, a proto jest zcela neplatná. Soluční smlouva zpravidla však býva složena ze soluční a z oblihační stránky a proto nedostatkem důvodu nestává se absolutně neplatnou, neboť nadále platí alespoň co do stránky oblihační. Dlužníku však dány jsou obrany, t. zv. kondikce, jimiž může oblihační stránku soluční smlouvy zvrátiti.

Jsou ještě mnohá místa autorova díla, jež zasluhují spravedlivě povšimnutí (na př. naturální závazky, nepravidelné plnění a j.), leč v přítomné recenzi, jejíž účel jest jen ryze informativní, nemohu se o nich šířiti. Odporučuji za to Sedláčkovu knihu každému, kdo o problémy smluvního práva vážně se zajímá, k podrobnému studiu v pevném přesvědčení, že jeho výtěžek bude nemalý.

Dr. Adolf Procházka.

Dr. Vlad. Fajnor-Dr. A. Záturecký-Dr. K. Szladits: Nástin súkromného práva platného na Slovensku. Známí spolupracovníci slovenští docent dr. Vlad. Fajnor, prezident súdnej tabule v Bratislavě a dr. A. Záturecký, rada Nejvyššího soudu v Brně, vydali koncem září druhý sešit »Nástinu súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatské Rusie«, čímž se dostává slovenské právnické veřejnosti díla nad jiné vzácného a mládeži akademické, zejména posluchačům právnické fakulty univerzity Komenského učebnice dlouho postrádané.

Naši slovenští kolegové, většinou ještě maďarštiny znalí, měli aspoň přístup k maďarskému originálu — uher. civilnímu právu dra K. Szladitse, prof. na universitě v Budapešti, dle něhož zpracovali zmínění právníci svůj »Nástin...«, ale hůře se vedlo studentům národnosti české, kteří byli při svém studiu v Bratislavě odkázáni buď na právnickou literaturu druhých dvou universit anebo na německé a pokud se týče i skromné slovenské překlady děl maďarských.

Jak už vydavatel, jímž je Právnická jednota v Bratislavě, v předmluvě k I. sešitu uvádí, byly poměry na poli právnické vědy na Slovensku po převratě ještě méně příznivější pro systematické zpracování práva dříve uherského, než v zemích historických. Nebylo tu ani uspokojující terminologie právnické, ani dostatečně vědeckých pracovníků a tím méně příslušné literatury monografické. Velikou překážkou pro soustavné dílo byly i snahy unifikací, které vědecké pracovníky slovenské — pokud tu byli — úplně zaměstnaly. Autoři sice přímo a výslovně nedoznávají, že se všeobecně věřilo v rychlejší provedení unifikace, ale nám se zdá, že okolnost tato byla jednou z nejzávažnějších, proč se dosti pozdě přikročilo k soustavnému zpracování práva slovenského, třebaž zatím jen dle předlohy.

Konečně tu byly i překážky více rázu technického, zejména nedostatek finančních prostředků, které však Právnická jednota za pomoci čtyř našich ministerstev (školsství, spravedlnosti, unifikací a m. pro správu Slovenska) jak při vydání tohoto překladu, tak i při ostatních publikacích dřívějších (Horův civil. řád soudní na Slovensku, Pr. slovník terminologický, Naše unifikace a j.) brzy také zdolala.

O vydání I. sešitu bylo už loni na těchto místech stručně referováno. (Viz »Všehrd« V. 195.) Žel, byl tu uveden spíše rub díla, než stránka dobrá. Neboť autorům bylo vytýkáno, že se nedrželi maďarské předlohy a že doplněný jejich překlad je místy příliš stručný, jinde zase nadměrně obsírný. Na kolik jsou tyto výtky oprávněny ve směru prvním, to jest, že se nedrželi překladatelé maďarské předlohy, nelze nám spolehlivě posouditi, protože je nám maďarský originál pro neznalost